

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης: 111/2021

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ Ε'

Συνεδρίαση της 23^{ης} Ιουνίου 2021

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Νίκη Μαριόλη, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη: Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Αφροδίτη Κουτούκη, Δημήτριος Μακαρονίδης, Αθηνά Αλεφάντη, Αγγελική Καστανά, Γεώργιος Βαμβακίδης, Ιωάννης Χατζηνέκουρας, Αθανάσιος Θεοχάρης, Ιωάννα Λεμπέση και Μαρία Δεληγιάννη, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Αγγελική Βενάρδου, Πάρεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμ. Ερωτήματος: Το υπ' αριθ. πρωτ. ΔΙΠΔΑ/Φ.211/23.4.2021 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών- Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών – Διεύθυνσης Προϋπολογισμού και Δημοσιονομικών Αναφορών.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται εάν έχουν υποπέσει σε παραγραφή οι αξιώσεις αποζημίωσης κατά του Ελληνικού Δημοσίου, λόγω παράλειψης διορισμού υπαλλήλων, που βεβαιώθηκαν ότι οφείλονται με την υπ' αριθ. 9250/2008 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών και την υπ' αριθ. 6229/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, ενόψει του ότι με την από 24.11.2017 αίτηση των εναγουσών ζητήθηκε η εκτέλεση μόνο της δεύτερης δικαστικής απόφασης.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε΄) γνωμοδότησε ως εξής :

Ιστορικό.

Από το έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που συνοδεύουν προκύπτει το ακόλουθο πραγματικό:

1. Οι Ε.Κ., Μ.Π. και Ε.Τ. άσκησαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών την από 10.9.2002 αγωγή κατά του Ελληνικού Δημοσίου, με την οποία ζήτησαν να αναγνωρισθεί η υποχρέωση του τελευταίου να καταβάλει στις δύο πρώτες το ποσό των 44.908,78 ευρώ και στην τρίτη το ποσό των 36.448,16 ευρώ. Τα ποσά αυτά ζητήθηκαν ως αποζημίωση για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε στις ενάγουσες, κατά τη χρονική περίοδο από 1.1.1997 έως 31.12.2000, λόγω στέρησης αποδοχών από την παράνομη παράλειψή τους από τους πίνακες της 20^{ης} Αυγούστου 1996 διοριστέων επιλαχόντων του πανελληνίου γραπτού διαγωνισμού που προκηρύχθηκε με την από 25.1.1995 προκήρυξη του ΑΣΕΠ, συνεπεία των περιορισμών ως προς τον αριθμό των νομαρχιών και των φορέων που μπορούσαν να δηλώσουν οι υποψήφιοι, οι οποίοι κρίθηκαν αντισυνταγματικοί με την υπ' αριθ. 2348/1997 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας.

2. Η αγωγή αυτή έγινε εν μέρει δεκτή με την υπ' αριθ. 9250/2008 οριστική απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών και αναγνωρίστηκε ότι οι ενάγουσες δικαιούνται να λάβουν για τα έτη 1999 και 2000, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, τα εξής ποσά, μετά από παρακράτηση των αναλογουσών ασφαλιστικών εισφορών: α) η Ε.Κ. το ποσό των 18.605,70 ευρώ, β) η Μ.Π το ποσό των 19.945,30 ευρώ και γ) η Ε.Τ το ποσό των 9.367,50 ευρώ. Κατά το μέρος που αφορούσε τις αξιώσεις των ετών 1997 και 1998, η αγωγή απορρίφθηκε λόγω παραγραφής.

3. Κατά της ανωτέρω απόφασης ασκήθηκαν αντίθετες εφέσεις από τις ενάγουσες και από το Ελληνικό Δημόσιο, επί των οποίων εκδόθηκε η υπ' αριθ. 2854/2010 εν μέρει οριστική απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Με την απόφαση αυτή απορρίφθηκε η έφεση του Ελληνικού Δημοσίου, έγινε δεκτή η έφεση των αντιδίκων και εξαφανίστηκε η εκκαλουμένη κατά το κεφάλαιό της, με το οποίο είχε κριθεί ότι οι ένδικες αξιώσεις των ετών 1997 και 1998 είχαν υποπέσει σε παραγραφή. Περαιτέρω, αναβλήθηκε η έκδοση οριστικής απόφασης επί της αγωγής και υποχρεώθηκαν οι αντίδικοι να προσκομίσουν αντίγραφα φορολογικών δηλώσεων και εκκαθαριστικά

σημειώματα των οικονομικών ετών 1998 και 1999 (ήτοι των αντίστοιχων χρήσεων 1997 και 1998), προκειμένου να ερευνηθεί η τυχόν απόκτηση ωφέλειας από άλλη εργασία κατά ως άνω έτη.

4. Ακολούθως, εκδόθηκε η υπ' αριθ. 6229/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με την οποία το δικαστήριο, δικάζοντας περαιτέρω την αγωγή, έκανε αυτή εν μέρει δεκτή και αναγνώρισε την υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να καταβάλει στις εκκαλούσες ως αποζημίωση για τα έτη 1997 και 1998, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής, τα εξής ποσά, μετά την διενέργεια των νομίμων κρατήσεων: α) στην Ε.Κ. το ποσό των 21.484 ευρώ, β) στην Μ.Π το ποσό των 20.845 ευρώ και γ) στην Ε.Τ. το ποσό των 495,40 ευρώ. Η απόφαση αυτή δημοσιεύτηκε στις 30.12.2013.

5. Οι ανωτέρω αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, δηλαδή η υπ' αριθ. 6229/2013 οριστική και τελειωτική απόφαση και η δυνάμενη να συμπροσβληθεί με αυτή υπ' αριθ. 2854/2010 εν μέρει οριστική απόφαση, κατέστησαν αμετάκλητες λόγω μη άσκησης αίτησης αναίρεσης από κάποιο από τα διάδικα μέρη (βλ. σχετικά την υπ' αριθ. ΓΠ 34640/6.11.2017 βεβαίωση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών).

6. Στη συνέχεια, οι Ε.Κ., Μ.Π και Ε.Τ υπέβαλαν την με ημερομηνία 24.11.2017 και αριθμό πρωτοκόλλου 175650/27.11.2017 αίτηση προς την Διεύθυνση Οικονομικών Υποθέσεων του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, με την οποία, αφού εξέθεσαν το ιστορικό της υπόθεσης, ζήτησαν κατ' επίκληση των διατάξεων του άρθρου 95 παρ. 5 του Συντάγματος και του άρθρου 1 του ν. 3086/2002, που θεσπίζουν την υποχρέωση της διοίκησης να συμμορφώνεται στις δικαστικές αποφάσεις, τα εξής: *«Την άμεση εκτέλεση της υπ' αριθ. 6229/2013 αμετάκλητης απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών με την καταβολή των ως άνω επιδικασθέντων σε αυτήν ποσών για κάθε μία εξ ημών και πιο συγκεκριμένα, το ποσό των 21.484 ευρώ στην Ε.Κ., το ποσό των 20.485 ευρώ στην Μ.Π και το ποσό των 495,40 ευρώ στην Ε.Τ, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής που έλαβε χώρα στις 17.4.2003 (αρ. πρωτ. 32046/17.4.2003) έως και την εξόφληση. Προς το σκοπό αυτό σας προσκομίζουμε την 6229/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, βάσει της οποίας αναγνωρίζεται ότι μας οφείλονται νομιμοτόκως τα προαναφερόμενα ποσά».*

7. Η ανωτέρω αίτηση διαβιβάστηκε με το υπ' αριθ. ΚΥ 178628/371968/1.12.2017 έγγραφο της Κεντρικής Υπηρεσίας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους στο Γραφείο Νομικού Συμβούλου του τότε Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης (και

ήδη Εσωτερικών), το οποίο είχε χειριστεί δικαστικά την υπόθεση. Ακολούθως, το ανωτέρω Γραφείο Νομικού Συμβούλου με το υπ' αριθ. 224-1070/2948/7.12.2017 έγγραφό του με θέμα «Αγωγή Ε.Κ. και λοιπών (συν. 3) κατά Ελληνικού Δημοσίου-Αποστολή δικαστικών αποφάσεων για εκτέλεση» διαβίβασε στην αρμόδια προς πληρωμή υπηρεσία (και συγκεκριμένα στη Διεύθυνση Προϋπολογισμού και Δημοσιονομικών Αναφορών της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών του τότε Υπουργείου Διοικητικής Ανασυγκρότησης), με σχετική κοινοποίηση και στο δικηγόρο των εναγουσών, αντίγραφα της αγωγής, της υπ' αριθ. 9250/2008 απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, των υπ' αριθ. 2854/2010 και 6229/2013 αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, καθώς και της από 24.11.2017 αίτησης των εναγουσών προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και ζήτησε από την παραπάνω υπηρεσία να προβεί στις νόμιμες ενέργειες της αρμοδιότητάς της.

8. Κατόπιν των ανωτέρω, η Διεύθυνση Προϋπολογισμού και Δημοσιονομικών Αναφορών του Υπουργείου Εσωτερικών (πρώην Διοικητικής Ανασυγκρότησης) με το υπ' αριθ. ΔΙΠΔΑ/Φ.211/23.4.2021 έγγραφό της προς το Γραφείο μας υπέβαλε ερώτημα σχετικά με το εξής: Με δεδομένο ότι μέχρι σήμερα δεν έχουν εκτελεστεί οι ως άνω δικαστικές αποφάσεις και δεν έχουν καταβληθεί τα επιδικασθέντα ποσά στις ενάγουσες, ερωτάται εάν η εν λόγω απαίτηση έχει υποπέσει σε παραγραφή και ειδικότερα, εάν η ερωτώσα υπηρεσία δύναται να καταβάλει στις ενάγουσες, νομιμοτόκως, από την επίδοση της αγωγής, τα ποσά που επιδικάστηκαν με την υπ' αριθ. 9250/2008 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, τα οποία αντιστοιχούν στις αποδοχές που θα ελάμβαναν τα έτη 1999 και 2000 και τα ποσά που επιδικάστηκαν με την υπ' αριθ. 6229/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, τα οποία αντιστοιχούν στις αποδοχές που θα ελάμβαναν τα έτη 1997 και 1998, λαμβάνοντας υπόψη και την από 24.11.2017 αίτηση των εναγουσών και τα αναφερόμενα σε αυτή.

Νομοθετικό πλαίσιο

9. Στις διατάξεις των άρθρων 90, 93, 94, 107 και 119 του ν. 2362/1995 «Περί Κώδικος Δημοσίου Λογιστικού» (Α' 247) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 90 Παραγραφή απαιτήσεων κατά του Δημοσίου.

«1...6. Χρηματική απαίτηση κατά του Δημοσίου που έχει αναγνωρισθεί σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από τη νομοθεσία περί Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή που έχει βεβαιωθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση ή για την οποία έχει εκδοθεί τίτλος πληρωμής, υπόκειται σε παραγραφή πέντε ετών, που αρχίζει από την αναγνώριση ή την τελεσιδικία ή την αναγνώριση του τίτλου πληρωμής αντίστοιχα».

Άρθρο 93 Διακοπή παραγραφής απαιτήσεων κατά του Δημοσίου.

«Με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων, παραγραφή των χρηματικών απαιτήσεων κατά του Δημοσίου διακόπτεται μόνο:

α) ...β) Με την υποβολή στην αρμόδια δημόσια αρχή αιτήσεως για την πληρωμή της απαιτήσεως, οπότε η παραγραφή αρχίζει εκ νέου από τη χρονολογία που φέρει η έγγραφη απάντηση του διατάκτη ή της αρμόδιας για την πληρωμή της απαιτήσεως αρχής. Αν η δημόσια αρχή δεν απαντήσει, η παραγραφή αρχίζει μετά την πάροδο έξι μηνών από την χρονολογία υποβολής της αιτήσεως. Υποβολή δεύτερης αιτήσεως δεν διακόπτει εκ νέου την παραγραφή.

γ) Με την υποβολή αιτήσεως προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους για την αναγνώριση της απαιτήσεως, οπότε η παραγραφή αρχίζει εκ νέου από τη χρονολογία που φέρει η έγκριση ή μη από τον Υπουργό Οικονομικών του οικείου πρακτικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Υποβολή δεύτερης αιτήσεως δεν διακόπτει την παραγραφή. δ)...ε)...στ)...».

Άρθρο 94 Συνέπειες παραγραφής.

«Η παραγραφή απαιτήσεων κατά του Δημοσίου δεν αντιτάσσεται για συμψηφισμό. Κάθε ποσό που κατέβαλε το Δημόσιο μετά την παραγραφή της απαιτήσεως κατ' αυτού, έστω και αν γνώριζε την παραγραφή, δικαιούται να το αναζητήσει. Παραίτηση από τη συμπλήρωση της παραγραφής ή η με οποιαδήποτε τρόπο αναγνώριση απ' αυτό της παραγεγραμμένης απαίτησης είναι άκυρη. Η παραγραφή λαμβάνεται υπόψη αυτεπάγγελτα από τα δικαστήρια».

Άρθρο 107 Παραγραφή των αξιώσεων που γεννήθηκαν μέχρι την έναρξη του παρόντος νόμου.

«1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου περί παραγραφής εφαρμόζονται επί απαιτήσεων που γεννώνται μετά την έναρξη της ισχύος του...2...».

Άρθρο 119 Έναρξη ισχύος.

«Ο νόμος αυτός αρχίζει να ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 1996, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στις επί μέρους διατάξεις...»

10. Στα άρθρα 140, 177 και 183 του ν. 4270/2014 «*Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) -Δημόσιο Λογιστικό και άλλες διατάξεις*» (Α' 143), το πρώτο εκ των οποίων εντάσσεται στο Υποκεφάλαιο 12 του Κεφαλαίου Β' του Μέρους Δ' του νόμου, ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 140 Παραγραφή απαιτήσεων κατά του Δημοσίου.

«1...6 Χρηματική απαίτηση κατά του Δημοσίου, που έχει αναγνωρισθεί σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από τη νομοθεσία περί Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή που έχει βεβαιωθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση ή για την οποία έχει εκδοθεί τίτλος πληρωμής, υπόκειται σε παραγραφή πέντε ετών, που αρχίζει από την αναγνώριση ή την τελεσιδικία ή την έκδοση του τίτλου πληρωμής αντίστοιχα».

Άρθρο 177 Καταργούμενες και μεταβατικές διατάξεις.

«1. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται οι διατάξεις: α. των άρθρων 1 έως και 108 και του άρθρου 110 του ν. 2362/1995 β...γ...δ. Οποιαδήποτε υφιστάμενη αναφορά στις καταργούμενες κατά τα ανωτέρω διατάξεις νοείται στο εξής ως αναφορά στις αντίστοιχες διατάξεις του παρόντος νόμου...».

Άρθρο 183 Έναρξη ισχύος.

«1. Η ισχύς των διατάξεων του παρόντος νόμου αρχίζει από την 1.1.2015, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά σε αυτές ή στην επόμενη παράγραφο.

2. Ειδικότερα:

«α...β...γ. Οι διατάξεις του Υποκεφαλαίου 12 του Κεφαλαίου Β' του Μέρους Δ' ισχύουν για απαιτήσεις του Δημοσίου που βεβαιώνονται προς είσπραξη μετά την 1.1.2015, καθώς και για απαιτήσεις σε βάρος του Δημοσίου που γεννώνται μετά την ημερομηνία αυτή...».

11. Στο άρθρο 75 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2717/1999 (Α' 97), όπως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του με το άρθρο 19 του ν. 3900/2010 (Α'213), ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 75:

«1...2. Τα κατά το ουσιαστικό δίκαιο έννομα αποτελέσματα της άσκησης της αγωγής, ως προς τον εναγόμενο, επέρχονται μόνο από την επίδοσή της σε αυτόν, η οποία μπορεί να διενεργηθεί και από τον ενάγοντα. Κατ' εξαίρεση, η παραγραφή διακόπτεται σε κάθε περίπτωση με την κατάθεση της αγωγής και αρχίζει πάλι μόνο από την τελεσιδικία της απόφασης ή την κατάργηση της δίκης...».

12. Στο άρθρο 100 Α του Συντάγματος και στο άρθρο 2 του ν. 3086/2002 «*Οργανισμός Νομικού Συμβουλίου του Κράτους...*» (Α΄324), όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 16 του ν. 4110/2013 (Α΄17), ορίζεται ότι:

Άρθρο 100 Α του Συντάγματος

«Στην αρμοδιότητα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ανήκουν ιδίως η δικαστική υποστήριξη και εκπροσώπηση του Δημοσίου και η αναγνώριση απαιτήσεων κατά του Δημοσίου ή ο συμβιβασμός σε διαφορές με αυτό».

Άρθρο 2 του ν. 3086/2002

«1. Στην αρμοδιότητα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ανήκει η νομική υποστήριξη του Κράτους. Στην υποστήριξη αυτή περιλαμβάνονται, ιδίως: α) η δικαστική υποστήριξη και εκπροσώπηση του Δημοσίου, β)...γ) η αναγνώριση απαιτήσεων κατά του Δημοσίου, δ) ο δικαστικός και εξώδικος συμβιβασμός του Δημοσίου...».

13. Στο άρθρο 4 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2690/1999 (Α΄ 45) ορίζεται ότι:

Διεκπεραίωση υποθέσεων από τη Διοίκηση

«1. α. Οι δημόσιες υπηρεσίες, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου, όταν υποβάλλονται αιτήσεις, οφείλουν να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις των ενδιαφερομένων και να αποφαινούνται για τα αιτήματά τους μέσα σε προθεσμία πενήντα (50) ημερών, εφόσον από ειδικές διατάξεις δεν προβλέπονται μικρότερες προθεσμίες. Η προθεσμία αρχίζει από την κατάθεση της αίτησης στην αρμόδια υπηρεσία και την υποβολή ή συγκέντρωση του συνόλου των απαιτούμενων δικαιολογητικών, πιστοποιητικών ή στοιχείων. Αν η αίτηση υποβληθεί σε αναρμόδια υπηρεσία, η υπηρεσία αυτή οφείλει, μέσα σε τρεις (3) ημέρες, να τη διαβιβάσει στην αρμόδια και να γνωστοποιήσει τούτο στον ενδιαφερόμενο. Στην περίπτωση αυτή η προθεσμία αρχίζει από τότε που περιήλθε η αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία. Για υποθέσεις αρμοδιότητας περισσότερων υπηρεσιών, η προθεσμία του πρώτου εδαφίου παρατείνεται κατά δέκα (10), ακόμη, ημέρες. β...».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προεκτεθείσες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, συνάγονται τα ακόλουθα:

14. Με τη διάταξη του άρθρου 90 παρ. 6 του ν. 2362/1995 προβλέφθηκε πενταετής παραγραφή για τις αξιώσεις κατά του Δημοσίου που βεβαιώθηκαν με τελεσίδικη δικαστική απόφαση. Ήδη, με το άρθρο 177 του ν. 4270/2014 η διάταξη του άρθρου 90 παρ. 6 του ν. 2362/1995 καταργήθηκε και στη θέση της θεσπίστηκε το άρθρο 140 του ανωτέρω νόμου, που έχει το ίδιο περιεχόμενο με την καταργηθείσα. Η διάταξη, όμως, αυτή, όπως και όλες οι διατάξεις του υποκεφαλαίου 12 του κεφαλαίου Β΄ του μέρους Δ του ν. 4270/2014, όπου εμπίπτει, ισχύουν για απαιτήσεις κατά του Δημοσίου που γεννώνται μετά την 1.1.2015. Επομένως, οι απαιτήσεις που γεννήθηκαν κατά το διάστημα από 1.1.1996 έως 31.12.2014, όπως είναι εκείνες για τις οποίες υποβλήθηκε το ερώτημα, εξακολουθούν να διέπονται από τις αντίστοιχες διατάξεις του ν. 2362/1995.

15. Η θεσπιζόμενη με τις ανωτέρω διατάξεις πενταετής παραγραφή των απαιτήσεων κατά του Δημοσίου που έχουν βεβαιωθεί με τελεσίδικη δικαστική απόφαση είναι συντομότερη από την παραγραφή (20ετή) που θεσπίστηκε με το άρθρο 86 παρ. 3 του ν. 2362/1995 (και ακολούθως με το άρθρο 136 παρ. 3 του ν. 4270/2014) για τις αντίστοιχες αξιώσεις του Δημοσίου κατά των τρίτων, αλλά και με την παραγραφή (20ετή) που θεσπίζει για τις αξιώσεις που βεβαιώθηκαν με τελεσίδικη δικαστική απόφαση η γενική διάταξη του άρθρου 268 ΑΚ. Η διαφοροποίηση αυτή δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα αποβλέπει στην ορθή άσκηση της δημόσιας εξουσίας μέσω της διαφύλαξης της δημοσιονομικής ισορροπίας και της περιουσίας του κράτους, που επιτυγχάνεται με την ταχεία εκκαθάριση των υποχρεώσεων του δημοσίου. Επιπλέον, ο προβλεπόμενος χρόνος παραγραφής είναι εύλογος, από την άποψη ότι παρέχει επαρκή χρόνο στον επιμελή διάδικο για την διεκδίκηση των αξιώσεών του, έτσι ώστε να μην καθίσταται εκ του λόγου αυτού αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματός του. Για τους λόγους αυτούς έχει κριθεί ότι δεν αντίκειται στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, ούτε στο άρθρο 17 του Συντάγματος και στο 1^ο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ, ούτε στην κατοχυρωμένη με το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας, καθόσον δεν παρίσταται δυσανάλογος προς τους σκοπούς της

παραγραφής ως θεσμού του δικαίου (ΣτΕ 2851/2017, ΣτΕ 54/2016, ΕφΠειραιά 106/2020 επίσης πρβλ. ΑΕΔ 9/2009, 1, 2, 25/2012 και ΑΠ 285/2013, ΝΟΜΟΣ).

16. Περαιτέρω, στη διάταξη του άρθρου 90 παρ. 6 του ν. 2362/1995 (και στην αντίστοιχη του άρθρου 140 παρ. 6 του ν. 4270/2014) ορίζεται ότι η πενταετής παραγραφή αρχίζει από την τελεσιδικία της απόφασης, δηλαδή από το χρονικό σημείο της δημοσίευσης της τελεσιδικής δικαστικής απόφασης (ΣτΕ 369/2018, ΝΟΜΟΣ, ΣτΕ 848/2003, ΣτΕ 4125/1999 πρβλ. ΑΠ 89/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 1056-1057, Γεωργιάδης- Σταθόπουλος, Αστικός Κώδιξ, Γενικές Αρχές, άρθρο 268, αριθ. 6, σελ. 470). Ως προς τις προϋποθέσεις της τελεσιδικίας ισχύουν οι σχετικές διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Στο πλαίσιο της διοικητικής δίκης ως τέτοια απόφαση θα πρέπει να θεωρηθεί εκείνη που αποφαινεται τελειωτικά επί της όλης υπόθεσης και τερματίζει ολοκληρωτικά τη δίκη στο συγκεκριμένο βαθμό, εκείνη, δηλαδή, με την οποία έχουν απαντηθεί οριστικά και τελεσιδικά όλες οι αιτήσεις παροχής δικαστικής προστασίας και όχι η εν μέρει οριστική απόφαση που αποφαινεται τελεσιδικά επί ορισμένων μόνο κεφαλαίων ή κονδυλίων, η οποία άλλωστε δεν προσβάλλεται αυτοτελώς με αίτηση αναίρεσης, αλλά συμπροσβάλλεται με την τελειωτική απόφαση (ΣτΕ 1595/2020, 3320/2017, 2531/2017, 1538/2016). Η θέση αυτή εναρμονίζεται με την αρχή που ισχύει στη διοικητική δίκη, περί της μη συμπλήρωσης της παραγραφής εν επιδικία. Η αρχή αυτή γίνεται παγίως δεκτή από τη νομολογία (ΣτΕ 4381/2014, 1287/2013, 848/2003, 4125/1999) και διατυπώνεται πλέον ρητά στη διάταξη του άρθρου 75 παρ. 2 Κ.Δ.Δ., το οποίο ορίζει ότι η παραγραφή που διακόπηκε με την άσκηση της αγωγής αρχίζει εκ νέου από την τελεσιδική περάτωση ή την κατάργηση της δίκης (ΣτΕ 369/2018, 2655/2013).

17. Εξάλλου, η διακοπή της παραγραφής χρηματικής απαίτησης κατά του Δημοσίου επέρχεται μόνο με κάποιον από τους προβλεπόμενους στο άρθρο 93 του ν. 2362/1995 τρόπους, μεταξύ των οποίων με την υποβολή αίτησης για πληρωμή της απαίτησης στην αρμόδια δημόσια αρχή (περ. β) ή με την υποβολή αίτησης προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους για την αναγνώριση της απαίτησης (περ. γ). Ειδικότερα, από τη διατύπωση της διάταξης της περίπτωσης β του άρθρου 93 του ν. 2362/1995 συνάγεται ότι η δημόσια υπηρεσία, στην οποία υποβάλλεται η αίτηση για την πληρωμή της απαίτησης, θα πρέπει να είναι καθ' ύλην αρμόδια και ότι αίτηση απευθυνόμενη σε αναρμόδια αρχή δεν συνεπάγεται διακοπή της παραγραφής (Κ.

Ρίζος, Παραγραφές, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2019, σελ. 91, Σουλτανίδου – Ζολώτας, Παραγραφές υπέρ και κατά του Δημοσίου, Νομική Βιβλιοθήκη 2019, σελ. 222, Β. Παπαχρήστου, Παραγραφή υπέρ και κατά του Δημοσίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1996, παρ. 110, πρβλ. ΑΠ 138/2012). Γίνεται, όμως, δεκτό (Κ. Ρίζος, ο.π. Β. Παπαχρήστου ο.π) ότι η διακοπή της παραγραφής επέρχεται και όταν η διοικητική αρχή είναι αρμόδια προς επίλυση ζητήματος αποτελούντος την βάση ή την προϋπόθεση της διαφοράς ή αρμόδια για την παρεμπόπτουσα επίλυση. Επίσης, υποστηρίζεται ότι, ενόψει των ρυθμίσεων του άρθρου 4 παρ. 1 εδ γ ΚΔΔιαδ (ν. 2690/1999), που προβλέπει την υποχρέωση του αναρμόδιου οργάνου να παραπέμπει τις σχετικές αιτήσεις του διοικούμενου στην αρμόδια αρχή, η σχετική αίτηση νομίμως υποβάλλεται και σε αναρμόδια αρχή, η οποία υποχρεούται να την παραπέμψει στην αρμόδια (Κατράς, Αγωγές, Αιτήσεις και Ενστάσεις Γενικών Αρχών Αστικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015, σελ. 723).

18. Επιπροσθέτως, η κατά τη διάταξη της περ. γ του ν. 2362/1995 υποβολή αίτησης προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους για αναγνώριση απαίτησης κατά του Δημοσίου έχει σαν αντικείμενο την εξωδικαστική επίλυση της διαφοράς, η οποία προκύπτει από την εκ μέρους του αιτούντος έγερση ορισμένης χρηματικής απαίτησης έναντι του Δημοσίου, μέσω της αποδοχής της από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και από τον Υπουργό Οικονομικών και της ίδρυσης υπέρ του αιτούντος εκτελεστού τίτλου (ΣτΕ 2131/2016). Επομένως, αίτηση που υποβάλλεται προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και έχει ως αίτημα την καταβολή ποσού που έχει ήδη αναγνωρισθεί ή επιδικασθεί σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, δεν αποτελεί αίτηση αναγνώρισης απαίτησης της περίπτωσης γ' του άρθρου 93 του ν. 2362/1995. Δύναται, ωστόσο, να εκληφθεί ως αίτηση προς πληρωμή της απαίτησης, την οποία το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους έχει υποχρέωση να διαβιβάσει στην αρμόδια προς πληρωμή αρχή και η οποία διακόπτει την παραγραφή από την περιέλευσή της στην αρμόδια υπηρεσία, κατά τα οριζόμενα στην περίπτωση β του άρθρου 93 του ν. 2362/1995.

19. Αναφορικά με το περιεχόμενο της αίτησης, γίνεται δεκτό ότι στην αίτηση θα πρέπει να καθορίζονται κατά τρόπο σαφή και ορισμένο τα βασικά στοιχεία που προσδιορίζουν την απαίτηση και τη διακρίνουν από άλλες, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στα αρμόδια όργανα να διαγνώσουν την ύπαρξη αυτής και να εξετάσουν την βασιμότητά της. Θα πρέπει, δηλαδή, να υπάρχει σαφής καθορισμός της

γεγενημένης αξίωσης, της οποίας ζητείται η πληρωμή ή η αναγνώριση, χωρίς πάντως να απαιτείται η αναφορά στην αίτηση συγκεκριμένου ποσού (*ΣτΕ 3520/2015, ΕΣ Ολομ 1521/2017, ΑΠ 879/2017*). Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι όταν ζητείται η πληρωμή απαιτήσεων που έχουν βεβαιωθεί με δικαστική απόφαση, θα πρέπει να προσδιορίζεται στην αίτηση με σαφήνεια η δικαστική απόφαση, της οποίας ζητείται η εκτέλεση. Σημειώνεται, ότι σε περίπτωση απόρριψης έφεσης είτε ως απαράδεκτης είτε ως αβάσιμης, τίτλος εκτέλεσης ή πληρωμής είναι η πρωτόδικη απόφαση, η οποία διατηρεί την αυτοτέλειά της (*Κεραμεύς, Κονδύλης, Νίκας, Ερμηνεία ΚΠολΔ, Αναγκαστική Εκτέλεση, 2021, άρθρο 904, 15, ΠρΔΕφΑθΠράξη ΑΚΚ 16/2011, Διδικ1, 2012, σελ. 91-92*), καθόσον η εκκαλουμένη δεν επικυρώνεται ούτε ενσωματώνεται στην εφετειακή (*Χατζητζανής, Ερμηνεία ΚΔΔ 2002, άρθ. 98 σελ. 717*).

20. Επίσης, κατά τη ρητή επιταγή του άρθρου 94 του ν. 2362/1995, το Δημόσιο αδυνατεί να παραιτηθεί με τα αρμόδια όργανά του από συμπληρωθείσα υπέρ αυτού παραγραφή αξιώσεων τρίτου, αναζητούνται δε τα καταβληθέντα και αν ακόμη πληρώθηκαν με επίγνωση της παραγραφής (*ΓνΝΣΚ 240/2015, 48/2015*). Τέλος, η υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 95 του Συντάγματος και στο ν. 3086/2002 (Α' 274) και η οποία καταλαμβάνει και τις αποφάσεις που εκδίδονται επί αναγνωριστικών αγωγών (*ΓνΝΣΚ 157/2014 Ολομ., ΣτΕ Πρακτικά Συμβουλίου Συμμόρφωσης 10, 17/2010*), κατά την ορθότερη άποψη, δεν θέτει εκποδών τις δημόσιες τάξεις διατάξεις του Δημοσίου Λογιστικού, οι οποίες ρυθμίζουν το ζήτημα της παραγραφής των απαιτήσεων κατά του Δημοσίου, αλλά οριοθετείται από αυτές (*ΓνΝΣΚ 22/2016 Β Τακτική Ολομέλεια, ΓνΝΣΚ 441/2010, αντιθ. ΣτΕ Πρακτικά Συμβουλίου Συμμόρφωσης 1/2021, 9/2009, 14/2015, οι οποίες έκριναν επί αιτήσεων συμμόρφωσης προς ακυρωτικές αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων*).

21. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από το διδόμενο ιστορικό, οι απαιτήσεις που αφορά το ερώτημα εδράζονται στις εξής δικαστικές αποφάσεις: α) οι αναγόμενες στα έτη 1999 και 2000 στην υπ' αριθ. 9250/2008 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία τελεσιδίκησε ως προς το συγκεκριμένο κεφάλαιο, μετά την απόρριψη της εναντίον της έφεσης του Ελληνικού Δημοσίου με την υπ' αριθ. 2854/2010 εν μέρει οριστική απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών και β) οι αναγόμενες στα έτη 1997 και 1998 στην υπ' αριθ. 6229/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, η οποία έκανε δεκτή την έφεση των

αντιδίκων του Δημοσίου κατά της υπ' αριθ. 9250/2008 απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση ως προς το κεφάλαιο που είχε απορρίψει την αγωγή για τα έτη 1997 και 1998 και αναγνώρισε την υποχρέωση του Δημοσίου να καταβάλει αποζημίωση και για τα έτη αυτά.

22. Η παραγραφή των ανωτέρω απαιτήσεων, η οποία διέπεται από τις διατάξεις του ν.2362/1995, ως εκ του ότι ανάγονται πριν την 1.1.2015, είναι η πενταετής του άρθρου 90 παρ. 6 του ανωτέρω νόμου και άρχισε να τρέχει για το σύνολο αυτών από την επομένη της δημοσίευσης της υπ' αριθ. 6229/2013 τελεσίδικης απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (31.12.2013), με την οποία περαιώθηκε τελειωτικά η δίκη στον δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Εξάλλου, η από 24.11.2017 αίτηση προς τη Διεύθυνση Οικονομικών Υποθέσεων του Νομικού Συμβούλιου του Κράτους (η οποία ερμηνεύεται ως αίτηση της παρ. β του άρθρου 93 του ν. 2362/1995 και όχι ως αίτηση της παρ. γ της ανωτέρω διάταξης) διέκοψε την παραγραφή μόνο των απαιτήσεων που βεβαιώθηκαν με την υπ' αριθ. 6229/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, δηλαδή εκείνων που ανάγονται στα έτη 1997 και 1998, καθόσον ζητήθηκε η εκτέλεση μόνο της απόφασης αυτής και η καταβολή μόνο των επιδικασθέντων με αυτήν ποσών. Η διακοπή, δε, κατά τα ανωτέρω παραγραφή άρχισε να τρέχει εκ νέου μετά την πάροδο εξαμήνου από την διαβίβαση της αίτησης στην αρμόδια προς πληρωμή αρχή και δεν είχε συμπληρωθεί κατά τον χρόνο υποβολής του ερωτήματος. Αντιθέτως, η ανωτέρω αίτηση δεν διέκοψε την παραγραφή των απαιτήσεων που βεβαιώθηκαν με την υπ' αριθ. 9250/2008 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, για την οποία δεν υποβλήθηκε κάποιο σχετικό αίτημα ούτε κάτι τέτοιο συνάγεται ερμηνευτικά από το περιεχόμενο της αίτησης. Επομένως, η πενταετής παραγραφή των αξιώσεων αυτών συμπληρώθηκε στις 31.12.2018.

Απάντηση

23. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα το Ε' Τμήμα του ΝΣΚ γνωμοδοτεί ομόφωνα στο υποβληθέν ερώτημα ως εξής:

Οι απαιτήσεις που βεβαιώθηκαν τελεσίδικα με την υπ' αριθ. 9250/2008 απόφαση του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, ύψους 18.605,70 υπέρ της Ε.Κ,

19,945,30 υπέρ της Μ.Π και 9.367,50 υπέρ της Ε.Τ. έχουν υποπέσει στην προβλεπόμενη από την ισχύουσα κατά τον κρίσιμο χρόνο γέννησης αυτών διάταξη του άρθρου 90 παρ. 6 του ν. 2362/1995 πενταετή παραγραφή, η οποία δεν διακόπηκε με την υποβολή της από 24.11.2017 αίτησης των εναγουσών προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους. Η πενταετής παραγραφή των απαιτήσεων που βεβαιώθηκαν τελεσίδικα με την υπ' αριθ. 6229/2013 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, ύψους 21.484 υπέρ της Ε.Κ., 20.485 υπέρ της Μ.Κ. και 495,40 υπέρ της Ε.Τ. διακόπηκε με την υποβολή της από 24.11.2017 αίτησης των εναγουσών προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και δεν είχε συμπληρωθεί κατά τον χρόνο υποβολής του ερωτήματος.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

ΑΘΗΝΑ, 1. 7.2021

Η Πρόεδρος

Νίκη Μαριόλη

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Αγγελική Βενάρδου

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.